

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.

(4:e avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1937/1938 har Kungl. Maj:t (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkt 47) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet som kunde bli riksdagen förelagd, till stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m. för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 3,675,000 kronor.

I en den 26 februari 1937 dagtecknad proposition, nr 161, har Kungl. Maj:t sedermera under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m. för budgetåret 1937/1938 bland Utgifter för kapitalökning, under Statens affärsverksamhet, anvisa ett reservationsanslag av 3,570,000 kronor.

Departementschefen har bland annat anfört följande:

Det av vattenfallsstyrelsen nu framlagda förslaget innebär, såsom av det anförda framgår, en väsentlig utökning av kapaciteten hos den under utbyggnad varande stamlinjen Porjus—Västerås genom att delen Stadsforsen—Västerås skulle utföras för en spänning av 220,000 volt i stället för enligt den ursprungliga planen 132,000 volt. Kostnaden för sistnämnda del av stamlinjen skulle härigenom ökas från 4,660,000 kronor till 14,335,000 kronor eller med 9,675,000 kronor. Totalkostnaden för stamlinjen, år 1934 beräknad till 10,975,000 kronor, skulle vid bifall till förslaget komma att uppgå till 20,650,000 kronor. Att kostnaden för det nya förslagets utförande kunnat begränsas till nyssnämnda belopp beror på att vattenfallsstyrelsen träffat sådana dispositioner beträffande det erforderliga materialet, att verkningarna av den senaste tidens prisstegringar på metallmarknaden kunna undgås.

Vid framläggande år 1934 av förslag till byggande av stamlinjen Porjus—Västerås hade vattenfallsstyrelsen övervägt spörsmålet, huruvida den första ledningen, som inom ett visst antal år förutsattes komma att behöva kompletteras med en ledning för 220,000 volt, lämpligen borde byggas för 132,000 eller för 220,000 volt. Styrelsen stannade för att föreslå en ledning för det lägre volttalet och räknade därvid med att utvecklingen av kraftbehovet inom centralblocket icke skulle bli starkare än att 132,000 volts-ledningen skulle bli tillräcklig för den erforderliga kraftöverföringen till hösten 1947, då den skulle behöva kompletteras med en 220,000 volts-ledning. Numera beräknas behovet av en kompletterande linje inträda redan på hösten 1945 eller möjligen ett eller två år tidigare. Härtill kommer att inom Norrlandsblocket under de närmaste åren tillkomma vissa förut icke medräknade krafttillskott, varigenom en 132,000 volts-ledning blir något för knapp för

kraftöverföringen. Såsom ytterligare ett skäl för att redan från början utbygga linjen Stadsforsen—Västerås för 220,000 volt har vattenfallsstyrelsen framhållit, att härigenom skulle underlättas den samverkan mellan statens kraftverk och Krångede kraftverk, som på ett eller annat sätt torde böra etableras, och varom, på sätt inledningsvis omnämnts, särskild utredning pågår. Enligt vad jag inhämtat från utredningsmannen, generaldirektören Granholm, har denne intet att erinra mot förslaget, då det väl överensstämmer med de resultat, som den honom anförtrordade utredningen redan givit.

Enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit kan den föreslagna 220,000 voltsledningen icke lämpligen färdigställas förrän till hösten 1939, eventuellt något senare. Detta förhållande behöver emellertid icke medföra någon försening av genomförandet utav den planerade samverkan mellan statens kraftverk i Norrland och mellersta Sverige över stamlinjesystemet, i det att vattenfallsstyrelsen kan räkna med att mot skälig avgift erhålla transitering av sin norrlandskraft över Krångede aktiebolags kraftledningar från Ånge till Horndal eller Krylbo för vidare befordran över statens vattenfallsverks ledningar till Västerås.

Av de utav vattenfallsstyrelsen meddelade kalkylerna rörande kostnaderna för den kraft, som över stamlinjen kommer att uttagas i Västerås, framgår att vid en uttagning av 45,000 kilowatt kostnaden per kilowattår blir densamma antingen linjen bygges för 132,000 volt eller för 220,000 volt, medan vid större kraftuttagnings kostnaden blir lägre vid 220,000 volts-ledningen. Den normala belastningen på linjen Stadsforsen—Västerås beräknas komma att år 1941, då ledningen senast torde böra vara färdigställd, uppgå till mellan 40,000 och 50,000 kilowatt för att under tiden till år 1950 stiga till 100,000 kilowatt.

Vad vattenfallsstyrelsen sålunda och i övrigt anført synes utgöra fullgoda skäl för att nu fatta beslut om utförande av stamlinjen på delen Stadsforsen—Västerås med en ledning för 220,000 volt jämte därav föranledda transformatoranläggningar i Stadsforsen och Västerås. Jag vill alltså tillstyrka, att förslaget föreläggas riksdagen.

Såsom inledningsvis meddelats, hava anslag till stamlinjen Porjus—Västerås anvisats för budgetåren 1935—1937 med sammanlagt 7,300,000 kronor. Enär totalkostnaden för företaget enligt den nu förordade ändrade planen beräknas till 20,650,000 kronor, skulle alltså för slutförande av anläggningen erfordras ytterligare anslagsmedel med sammanlagt 13,350,000 kronor. Av detta belopp har vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår äskat en summa av 3,570,000 kronor eller 105,000 kronor mindre än det i årets statsverksproposition för ändamålet beräknade anslaget. Häremot har jag icke funnit anledning till erinran. Återstående erforderliga anslagsmedel, 9,780,000 kronor, torde få fördelas på två eller flera budgetår allt efter den sig företeende utvecklingen på kraftavsättningens område.

Utskottet.

Med 1935 års beslut om anläggning av en cirka 105 mil lång stamlinjeledning Porjus—Västerås avsågs att fast sammanknyta de statliga kraftverken i Norrland — Porjus vid Lule älv, Norrfors vid Ume älv, Sillre vid Indalsälven och den nyligen igångsatta stora kraftstationsbyggnaden vid Stadsforsen jämväl i Indalsälven — med det mellansvenska centralblocket — Trollhätte, Älvkarleby och Motala kraftverk jämte ångkraftstationen i Västerås. Jämsides med denna statens stamlinje har av Krångede aktiebolag redan utbyggt en motsvarande stamledning om 220,000 volt söderut från Krångede kraftverk vid Indalsälven till Horndal (invid Krylbo).

I syfte att åstadkomma en på lämpligt sätt fortsatt utformning av detta

stamlinjesystem hava på senaste tiden förhandlingar ägt rum mellan vattenfallsstyrelsen, Krångede aktiebolag och Sydsvenska kraftaktiebolaget, med vilket sistnämnda bolag dylika förhandlingar särskilt ansetts påkallade med hänsyn till planläggningen av en rationell kraftöverföring i framtiden genom det statliga mellansvenska centralblockets områden ned till Skåne och övriga delar av södra Sverige. Enligt vad som framgått av dessa överläggningar — vilka förts inför en av Kungl. Maj:t utsedd utredningsman — tarvar det år 1935 fastställda programmet för den statliga stamlinjen så tillvida en omläggning, att denna linje bör på den sydliga, cirka 42 mil långa sträckan Stadsforsen—Västerås anläggas för 220,000 volts spänning i stället för tidigare beslutade 132,000 volt. Beträffande den norra, väsentligen snart färdigställda delen Porjus—Stadsforsen har däremot ingen utökning ifrågasatts.

För egen del har utskottet visserligen ej kunnat undgå att uppmärksamma den betydande kostnadsstegring, som denna ändring av planen skulle medföra. Kostnaden för sträckan Stadsforsen—Västerås, som tidigare beräknats till 4,660,000 kronor, skulle alltså uppgå till 14,335,000 kronor, och hela stamlinjen Porjus—Västerås skulle kräva ett kapitalutlägg av 20,650,000 kronor i stället för tidigare angivna 10,975,000 kronor. Av betydelse för landets framtida kraftförsörjning är emellertid, att överföringen av elektrisk ström från de norrländska kraftkällorna till landets sydliga delar kan organiseras under lämplig samverkan mellan statens kraftverk och de enskilda kraftföretagen. I det för detta samarbete uppgjorda programmet ingår nu, på sätt av propositionen framgår och enligt vad de ytterligare upplysningar utskottet införskaffat giva vid handen, ett förverkligande av ifrågavarande utvidgade stamlinjeförslag som ett ej oviktigt tekniskt led. För ett bifall till propositionen talar också, att kraftförbrukningen inom det mellansvenska centralblocket tilltagit och alltjämt synes tilltaga i en utsträckning, som tidigare ej förutsetts, vartill kommer, att möjligheterna för en kraftöverföring söderut från Norrland ökats dels genom Stadsforsens vid innevarande riksdag beslutade utbyggnad till 3.5 meters högre fallhöjd, dels ock genom vissa på sista tiden fattade beslut om vissa anordningar som möjliggöra uttagande av ökade kraftbelopp jämväl vid Porjus. Utskottet, som med tagen hänsyn till dessa förhållanden vill tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen må till *stamlinjesystem Porjus—Västerås m. m.* för budgetåret 1937/1938 bland Utgifter för kapitalökning, under Statens affärsverksamhet, anvisa ett reservationsanslag av 3,570,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Stockholm den 6 april 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 62.